

УДК 338.43:332.14

Сава А.П.

*кандидат економічних наук,**старший науковий співробітник, докторант**Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

NORMATIVE AND LEGAL SUPPORT OF RURAL DEVELOPMENT: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR EFFECTIVE MANAGEMENT

АНОТАЦІЯ

Нормативно-правове забезпечення є важливим елементом механізму управління сільськими територіями. Однак у сучасних умовах існує суттєва проблема в реалізації державного регулювання їхнього розвитку, що проявляється у значній декларативності наявної нормативно-правової бази. Особливого значення це набуває у процесі передачі повноважень управління територіями громадам. У статті обґрунтовано основні засади формування нормативно-правової системи та державної політики у сфері управління сільськими територіями; визначено послідовні етапи становлення законодавчої бази регулювання функціонування сільських територій в умовах децентралізації; запропоновано програмно-цільовий підхід як напрям удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій. Перспективним напрямом подальшого дослідження є розроблення й упровадження нормативно-правової системи управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації.

Ключові слова: законодавство, право, забезпечення, система, управління, розвиток, сільські території.

АННОТАЦИЯ

Нормативно-правовое обеспечение является важным элементом механизма управления сельскими территориями. Однако в современных условиях существует серьезная проблема в реализации государственного регулирования их развития, что проявляется в значительной декларативности существующей нормативно-правовой базы. Особое значение это приобретает в процессе передачи полномочий управления территориями общинам. В статье обоснованы основные принципы формирования нормативно-правовой системы и государственной политики в сфере управления сельскими территориями; определены последовательные этапы становления законодательной базы регулирования функционирования сельских территорий в условиях децентрализации; предложен программно-целевой подход как направление совершенствования нормативно-правового обеспечения развития сельских территорий. Перспективным направлением дальнейшего исследования является разработка и внедрение нормативно-правовой системы управления развитием сельских территорий в условиях децентрализации.

Ключевые слова: законодательство, право, обеспечение, система, управление, развитие, сельские территории.

ANNOTATION

Regulatory and Legal provision is an important element of the mechanism for regulating the development of rural areas. However, in today's conditions, there is a significant problem in the implementation of state regulation of their development, which manifests itself in the considerable declarativeness of the existing legal and regulatory framework. This is especially important in the process of transferring powers of community management. The basic principles of formation of the regulatory and legal system and state policy in the field of management of rural areas are substantiated in the article; the successive stages of the formation of the legislative base for regulation of the functioning of rural territories in the conditions of decelerations have been determined; the losing-target approach as a direction for improving the legal and regu-

latory support for rural development are offered. Prospective areas for further research are the development and implementation of a regulatory and legal system for managing the development of rural areas in a context of decentralization.

Keywords: legislation, law, support, system, management, development, rural territories.

Постановка проблеми. Суттєвими проблемами в сучасному підході до державного управління розвитком сільських територій України є не лише невваженість і значна декларативність наявної нормативно-правової бази у цьому питанні, відсутність чіткого й однозначного трактування об'єкта управління, а й нестабільність правового поля у цій сфері. Так, якщо розглядати лише останні нормативні документи у цій сфері, то можна відзначити, що тільки в 2007 р. була прийнята Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р.

При цьому на початку лютого 2010 р. приймається Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної цільової програми розвитку сільських територій на період до 2010 року», причому строки її виконання – 2010–2020 рр.

Слід зазначити, що у цьому документі більша увага порівняно з Програмою розвитку українського села на період до 2015 р. приділяється питанням різнобічного розвитку сільських територій, але її розроблення до закінчення дії названої програми свідчить про правову нестабільність у цій сфері державної політики, з одного боку, та спричинена недостатньо виваженим і обґрунтованим, часто поспішним і формальним підходом до вироблення політики розвитку сільських територій і розроблення конкретного механізму її реалізації – з іншого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-організаційні та науково-практичні підходи до вивчення сільських територій загалом, особливостей соціально-економічного їх розвитку висвітлено у працях багатьох учених-економістів. Усе частіше вони звертають увагу на необхідність відходу від галузевого управління територіями і використання для цього принципів і методів територіального управління. Це ж стосується й управління сільськими територіями.

Зокрема, питання концептуальних засад, стратегічних напрямів, а також законодавчого регулювання розвитку сільських територій досліджували такі економісти-аграрії, як О.М. Булавка, М.І. Долішній, А.В. Лісовий, Ю.О. Лупенко [7], М.Ф. Кропивко [4], М.Й. Малік, О.М. Могильний [7], М.К. Орлатий [7], О.І. Павлов, І.В. Прокопа, В.А. Пулім, П.Т. Саблук, Т.М. Талавира, В.В. Юрчишин та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте ще залишаються маловисвітленими та несистематизованими основні засади нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій у наявних умовах функціонування органів самоврядування.

Так, у нормативно-правових актах нашої держави лише з 2002 р. почало вживатися поняття «сільські території», хоча й до цього часу в законодавстві відсутнє чітке визначення, які ж саме території належать до сільських. Наявність такого законодавчо закріпленого трактування терміну «сільські території» могло б сприяти усуненню викривлених трактувань у сфері дії законодавства щодо розвитку сільських територій. Це, своєю чергою, спонукало до подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні підходів до формування нормативно-правових засад регулювання та управління розвитком сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наявна нормативна база з питань управління розвитком сільських територій передбачає лише декларування основних напрямів державної політики у цій сфері. Не виписаним у ній залишається механізм управління розвитком сільських територій держави, відсутній чіткий інструментарій та методи і заходи реалізації державної політики у цій сфері. При цьому зазначені напрями державної політики передбачаються у межах державної аграрної політики, що, як було визначено вище, є недоцільним і необґрунтованим.

Вчені-економісти, фахівці з державного управління також наголошують на необхідності передачі органам місцевого самоврядування значної частини управлінських функцій для «забезпечення вирівнювання рівнів розвитку сільських територій шляхом розроблення та поєднання регіональних і цільових програм державної підтримки конкретних сільських населених пунктів» [7, с. 214]. Необхідність побудови нової «територіально-самоврядної» системи управління розвитком села, заснованої на засадах програмування соціально-економічного розвитку «від громади до держави» за провідної ролі місцевого самоврядування у визначенні можливостей, потреб і пріоритетів, відзначає М. Кропивко [4, с. 61].

Одним із можливих заходів розвитку сільських територіальних громад, на думку

В. Карпенка, має стати розроблення дієвих комплексних програм, стратегій та планів соціально-економічного та культурного розвитку сільських територій як засобу для об'єднання зусиль суспільного і приватного секторів у досягненні цілей розвитку [3, с. 132]. При цьому головною умовою успішності діяльності сільських рад визначається реформування системи фінансового забезпечення, а саме необхідність формування місцевих бюджетів на місцях [5, с. 78].

Ураховуючи специфічність умов і можливостей розвитку кожного окремо взятого сільського поселення та важливість урахування їх для забезпечення найбільш ефективного і стабільного розвитку сільських територій країни, доцільним убачається:

- вдосконалення нормативно-правової бази з питань планування та прогнозування соціально-економічного розвитку;

- вдосконалення нормативно-правової бази з питань фінансового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування;

- впорядкування, чітке розмежування функцій органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в управлінні сільськими територіями (у напрямі збільшення повноважень органів місцевого самоврядування);

- активізація місцевих громад, підприємців і залучення їх до розроблення, прийняття і фінансування програм і стратегій розвитку сільських територій.

Дослідники відзначають низку недоліків наявної нормативно-правової бази і вносять деякі пропозиції з її раціоналізації. Наприклад, представники Національного інституту стратегічних досліджень вважають, що нормативно-правове поле, яке є основою для регулювання розвитку сільських територій у межах регіональної політики, містить незначну частку законів як нормативних актів найвищої юридичної сили [6]. Зокрема, визнано, що закони займають не більше 2% у конфігурації юридичного поля у цій галузі, а переважають там підзаконні нормативно-правові акти. Це зумовлює нестійкість конструкції «конституційна норма – закон – підзаконний акт», адже можливості регулювання питань розвитку сільських територій залежать від розподілу предметів регулювання між законами і підзаконними актами: останні повинні конкретизувати унормування різноманітних відносин у цій сфері.

Незважаючи на описані вище проблеми нормативно-правового забезпечення управління розвитком сільських територій, до 2014 р. було зроблено небагато кроків із доповнення та вдосконалення законодавства у цій галузі. Очевидно, що для практичної реалізації заходів, скерованих на розвиток регіонів, необхідно мати алгоритми прийняття управлінських рішень, які би вписувалися в наявне юридичне поле і були ефективними для соціально-еко-

номічного розвитку сільських територій. Водночас повинен уточнюватися понятійний апарат, яким оперує законодавство. Актуальними завданнями є формування пропозицій з удосконалення чинного нормативно-правового поля та визначення засад для прийняття управлінських рішень у цій сфері.

Змінити кардинально ситуацію у системі управління розвитком сільських територій в Україні планується через закладення конституційних засад місцевого самоврядування, оскільки ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування. Це стосується проведення структурних реформ щодо місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Основним документом для початку процесу так званої «*децентралізації*» стала прийнята Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена Розпорядженням КМУ № 333-р від 1 квітня 2014 р. [12]. Нею передбачено досягти повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Її реалізація, у тому числі шляхом прийняття нормативно-правових документів, спрямована на виконання кількох груп завдань:

1. Забезпечення доступності та якості публічних послуг.

2. Досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади.

3. Визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади для забезпечення доступності та належної якості публічних послуг, що надаються такими органами.

4. Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень [12].

Аналіз законодавства після Революції гідності показав, що правове регулювання розвитку сільських територій здійснюється за кількома важливими напрямками, які здебільшого стосуються процесу децентралізації:

1. Адміністративні послуги (шість законодавчих документів із питань бюджетного процесу, повноважень органів влади у сфері архітектурно-будівельного контролю, державної реєстрації речових прав, реєстрації суб'єктів господарювання, надання адміністративних послуг).

2. Адміністративно-територіальний устрій (сім законодавчих та інших нормативних документів із питань реформування самоврядування, об'єднання територіальних громад, зміни територіально-адміністративного устрою).

3. Децентралізація у медицині (п'ять законодавчих та інших нормативних документів із питань створення госпітальних округів, фінансового забезпечення медичних послуг, якості медичного обслуговування).

4. Децентралізація в освіті (п'ять законодавчих та інших нормативних документів із питань розвитку загальної середньої освіти, створення освітніх округів, фінансового забезпечення освітніх послуг).

5. Земельні відносини (три законодавчих документи з питань розширення повноважень територіальних громад з управління земельними ресурсами).

6. Місцеве самоврядування (23 законодавчих та інших нормативних документи з питань удосконалення місцевого самоврядування, правових аспектів створення та функціонування органів місцевої влади).

7. Місцеві вибори (15 законодавчих та інших нормативних документів із питань виборів депутатів та голів територіальних об'єднань громад).

8. Об'єднання громад (10 законодавчих та інших нормативних документів із питань особливостей територіального об'єднання громад).

9. Регіональний розвиток (два законодавчих та інших нормативних документи з питань формування політики та стратегії розвитку регіонів).

10. Співробітництво громад (два законодавчих документи з питань співробітництва територіальних громад).

Таблиця 1

Матриця повноважень органів влади в розвитку сільських територій

Повноваження	Державні	Доручені	Делеговані	Закріплені	Власні
Хто виконує	ТО ЦОВВ	Виконком ОМС	ОМС	ОМС	ОМС
Фінансування	ДБ	ДБ, субвенції	Субвенції	Дотації	Власні
Розрахунок обсягу коштів	Прямий	Прямий	За нормативами	Вирівнювання дохідності	Не враховується
Контроль	Пряме управління	Погодження	Мовчазна згода	Зупинка, суд	Зупинка, суд
Типи повноважень	Оборона, безпека	Соціальний захист	Середня освіта, медицина	Дошкільна освіта, культура	Благоустрій території, комунальні дороги

Примітка: ТО ЦОВВ – територіальні органи центральних органів виконавчої влади; ОМС – органи місцевого самоврядування; ДБ – державний бюджет

Джерело: складено за [1]

11. Старости (13 законодавчих та інших нормативних документів із питань статусу та особливостей служби в місцевих органах влади).

12. Фінанси (37 законодавчих та інших нормативних документів із питань фінансового забезпечення процесів децентралізації).

Таким чином, в основі запропонованих державою законодавчих ініціатив лежить механізм розподілу і передачі владних повноважень серед органів державної та місцевої влади на різних рівнях управління. Їх можна відобразити у вигляді певної матриці (табл. 1).

Розглядаючи досліджуване питання загалом, можна стверджувати, що питання нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій необхідно розглядати в контексті запропонованих нами рівнів управління: національного, регіонального, районного та базового.

Як уже зазначалося, попри те що частка законів серед усіх правових актів є невеликою, але саме вони становлять фундамент механізмів регулювання на практиці. Тому на національному рівні управління представлені центральні органи законодавчої і виконавчої гілок державної влади, які поряд з іншими профільними інституціями формують політику та законодавче поле її реалізації.

Завдяки своїм функціям вони також делегують повноваження регіональним представництвам влади згідно з вертикаллю підпорядкування, а також за горизонталлю основних напрямів життєдіяльності економіки та суспільства загалом. На цьому рівні система управління презентована обласними і районними радами, адміністраціями, профільними структурними підрозділами, які є виконавцями-контролерами законодавчого поля та на основі цього розробниками підзаконних актів – стратегій та програм розвитку сільських територій.

І, нарешті, базовий рівень представляють територіальні об'єднання громад у вигляді сільських, селищних рад та новоутворених ОТГ. У межах своїх повноважень вони розробляють та реалізують власні стратегії та програми розвитку згідно з нормативно-правовими актами і документами національного та регіонального рівнів.

Таким чином, у розглянутій схемі взаємодії органів державної та місцевої влади важливим аспектом нормативно-правового забезпечення є розроблення програм економічного і соціального розвитку. Це документи, в яких визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях, засоби та шляхи їх досягнення, формуються взаємоузгоджені і комплексні системи заходів органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на ефективне вирішення проблем економічного і соціального розвитку, досягнення стабільного економічного зростання [2].

У цих документах повинні бути охарактеризовані й очікувані зміни у стані економіки

та соціальної сфері. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [9], розрізняють такі програми:

1) загальнодержавні програми економічного, соціального розвитку, інші державні цільові програми;

2) програми економічного та соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів і міст на короткостроковий період.

Спробуємо визначити повноваження суб'єктів управління економікою на рівні регіону відповідно до чинного законодавства. Головними суб'єктами, які реалізують механізми управління економікою на рівні регіону, є місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, які спільно розробляють і забезпечують виконання програм соціально-економічного розвитку, зважаючи на діюче законодавство.

Таким чином, основні функції з підготовки програм передані (делеговані) місцевим органам влади. Відповідні ради виконують свого роду «нагляд» за виконанням тих функцій і здійснюють попередній розгляд програм. Такий розподіл повноважень на сучасному етапі можна вважати раціональним. Проте перспективи проведення адміністративно-територіальної реформи зумовляють необхідність перекладання згаданих функцій на відповідні ради (принаймні на рівні районів, де існує ймовірність відмови від інституту державних адміністрацій) [8].

Важливою сферою, яка вимагає чіткого регулювання, є *програмно-цільове управління*. Існує низка проблем у нормативно-правовому забезпеченні використання програмно-цільового методу (далі – ПЦМ) для ефективного управління бюджетними ресурсами в регіоні [10].

Впродовж 2009–2010 рр. реалізовано підготовчий етап запровадження ПЦМ. Його елементи використовувалися у 37 місцевих бюджетах. Упродовж 2011 р. кількість учасників зросла до 118 місцевих бюджетів. Подальшого розвитку набуло нормативно-правове забезпечення стосовно запровадження ПЦМ у 2012 р. у зв'язку з внесенням змін до Правил складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання, до форми паспорта бюджетної програми місцевого бюджету та до форми звіту про виконання паспорта бюджетної програми місцевого бюджету.

У 2012 р. до згаданого експерименту було залучено 346 місцевих бюджетів усіх регіонів, а у 2013 р. – усі 692 місцеві бюджети, з якими держава має прями міжбюджетні відносини. Під час визначення обсягів міжбюджетних трансфертів урахувано також бюджети об'єднаних територіальних громад, місцеві ради яких набувають повноважень за результатами перших місцевих виборів, що відбулися у 2017 р. Отже, з 1 січня 2018 р. функціонува-

тиме 665 бюджетів об'єднаних територіальних громад.

У Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 774-р, визначено такі завдання середньострокового характеру: вдосконалення форм казначейського обслуговування та програмного забезпечення у частині обслуговування місцевих бюджетів за ПЦМ; удосконалення нормативно-правової бази за результатами експерименту із запровадження ПЦМ складення та виконання місцевих бюджетів; удосконалення методів та процедур складання і виконання місцевих бюджетів на основі ПЦМ [11]. Отже, повинна бути передбачена координація стратегічного планування, підготовки програм соціально-економічного розвитку і бюджетного планування, зокрема середньострокового.

Таким чином, вимальовується логічний ланцюжок щодо послідовності розроблення та реалізації стратегії розвитку сільських територій:

1. Відбір базових документів, концепцій, програм тощо та формулювання стратегічних пріоритетів, які мають покладатися в основу розроблення стратегії розвитку країни та її складника – стратегії розвитку сільських територій.

2. Доведення до кожної території всіх регіонів «контрольних параметрів», які необхідно покласти в основу під час розроблення стратегії розвитку сільських територій. Власне, це буде етап розроблення проектів стратегій розвитку сільських територій.

3. Узгодження положень стратегії розвитку сільських територій із регіональними стратегіями розвитку. При цьому слід, використовуючи принцип системного підходу, розглядати ці документи як єдине ціле, а не відокремлено один від одного.

4. Одночасне затвердження стратегії розвитку сільських територій із регіональними стратегіями розвитку.

5. Фінансове забезпечення заходів, які передбачені у стратегіях, та визначення джерел їх фінансування.

6. Моніторинг реалізації стратегій, що потребує відбору переліку показників, методичного забезпечення.

7. Опрацювання механізму коректування стратегій.

8. Установлення чіткого взаємозв'язку між стратегічними орієнтирами та показниками прогнозних і програмних документів (довгострокові, середньострокові прогнози, короткострокові програми чи плани).

Нині такий зв'язок відсутній. Так, у Методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку часові параметри регіональної стратегії як стратегічного плану окреслені не зовсім конкретно: чотири-шість років для середньострокового періоду, та 10–15 років – для довгострокового. Водночас розроблення прогнозів, згідно з чинним законо-

давством, здійснюється на один та п'ять років, а програм економічного та соціального розвитку – на один рік.

Викладене дає підстави зробити висновок, що: по-перше, існує законодавство України про розвиток сільських територій, яке складається із цілої низки різних за формою та юридичною силою нормативно-правових актів, прийнятих органами влади й управління держави, що дають змогу визначити збалансований розвиток економічного, соціального та екологічного складників; по-друге, основою законодавства про розвиток сільських територій є положення Конституції України, закони і підзаконні нормативні акти різної галузевої належності; по-третє, зазначене законодавство створило підвалини в регулюванні суспільних відносин у цій сфері (поряд із правом, договорами) організаційними й економічними важелями; по-четверте, сьогодні законодавство, яке спрямоване на радикальні зміни у цій сфері, переважно декларується, а тому не стало основою для послідовного й ефективного його втілення державою в життя.

Висновки з проведеного дослідження. Для вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку сільських територій та системи управління ними необхідно звернути увагу на визначення ролі й місця органів влади і територіальних громад в управлінні сільськими територіями; на здійснення постійного моніторингу соціально-економічних та екологічних процесів; розвиток інформаційного забезпечення розвитку територіальних громад; розроблення методологічних та методичних основ оцінки та прогнозування розвитку сільських територій; удосконалення нормативно-правової бази; на необхідність застосування сучасних економічних інструментів реалізації розвитку сільських територій; на розроблення ефективних методів контролю над діяльністю сільських територіальних громад.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ганущак Ю. Реформа територіальної організації влади може зрушити з місця реформування країни у цілому. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/6822?page=3> (дата звернення: 12.04.2018).
2. Загорський В.С., Матвішин Є.Г. Програми економічного і соціального розвитку. Енциклопедія державного управління: у 8 т.; наук.-ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2011. Т. 4. С. 527–528.
3. Карпенко В. Економічний розвиток сільських територій: реалії та перспективи. Актуальні проблеми державного управління. 2004. Вип. 2(18). С. 127–139.
4. Кропивко М.Ф. Організація державного і самоврядного управління розвитком сільських територій. Економіка України. 2005. № 11. С. 60–62.
5. Лучка В.П. Місцева влада самоврядування та її роль у розвитку соціального облаштування села. Економіка України. 2005. № 11. С. 76–79.

6. Нормативно-правове забезпечення регіонального розвитку в Україні. URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/november08/3.htm> (дата звернення: 12.04.2018).
7. Орлатий М., Лупенко Ю., Могильний О. Розвиток сільських територій України. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. 2006. Вип. 1. С. 214-224.
8. Міхровська М.С. Адміністративна реформа в Україні: аналіз, періодизація та перспективи. Адміністративне право і процес. 2014. № 4(10). URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/348-administratyvna-reforma-v-ukrayini-analiz-periodyzatsiya-ta-perspektyvy-mikhrovska-m-s> (дата звернення: 12.04.2018).
9. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1602-14> (дата звернення: 12.04.2018).
10. Про затвердження Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 02 серпня 2010 р. № 805. URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=358806&cat_id=355989 (дата звернення: 12.04.2018).
11. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 774-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80> (дата звернення: 12.04.2018).
12. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 12.04.2018).
3. Karpenko, V. (2004), "Economic development of rural areas: realities and prospects", *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnya*, vol. 2(18), pp. 127-139.
4. Kropyvko, M.F. (2005), "Organization of state and self-governing development of rural areas", *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 11, pp. 60-62.
5. Luchka, V.P. (2005), "Local self-government and its role in the development of social settlement of the village", *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 11, pp. 76-79.
6. Site of National institute for strategic studies (2017), "Regulatory and Legal Support of Regional Development in Ukraine", available at: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/november08/3.htm> (Accessed 12 April 2017).
7. Orlatyj, M., Lupenko, Yu. and Mohyl'nyj, O. (2006), "Development of rural areas of Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny*, vol. 1, pp. 214-224.
8. Mikhrovska, M.S. (2014), "The Administrative Reform in Ukraine: analysis, periodization and perspectives", *Administrative law and process*, vol. 4(10), available at: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/348-administratyvna-reforma-v-ukrayini-analiz-periodyzatsiya-ta-perspektyvy-mikhrovska-m-s> (Accessed 12 April 2017).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), *The Law of Ukraine "On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine"*, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1602-14> (Accessed 12 April 2017).
10. Ministry of Finance of Ukraine (2010), Order "On approval of the basic approaches to the implementation of the program-target method for the compilation and execution of local budgets", available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=358806&cat_id=355989 (Accessed 12 April 2017).
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Order "About the strategy of development of the public finance management system", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80> (Accessed 12 April 2017).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Order "On approving the concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (Accessed 12 April 2017).

REFERENCES:

1. Hanuschak, Yu. (2017), "The reform of the territorial organization of power may shift from the place of reforming the country as a whole", available at: <http://decentralization.gov.ua/news/6822?page=3> (Accessed 12 April 2017).
2. Zahorskyj, V.S. and Matviishyn, Ye.H. (2011), *Programs of economic and social development. Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedia of Public Administration]*, NADU, Kyiv, Ukraine.